

Moji Spravodliví medzi národmi

Spravodliví medzi národmi je ocenenie, ktoré sa každoročne udeľuje osobám nežidovského pôvodu, ktorí prispeli k záchrane Židov pred holokaustom. Izrael, konkrétne Komisia pre rozpoznávanie spravodlivých, založená v roku 1963 pri pamätníku Jad va-šem a vedená Izraelským najvyšším súdom, udeľuje titul Spravodliví medzi národmi tým, ktorí preukázateľne túto činnosť vyvíjali. Bol udelený 25 685 ľuďom (stav k 1.1.2015), z toho 546 zo Slovenska. Väčšina ocenených zo Slovenska ho získala po roku 1990, kedy boli znovu obnovené diplomatické styky medzi

Česko-Slovenskom a Štátom Izrael. Mená všetkých vyznamenaných sú uvedené aj v zozname, ktorý je vystavený v Múzeu židovskej kultúry v Bratislave. Spravodliví kresťania alebo Spravodliví medzi národmi je pôvodne tradičný židovský pojem, ktorý sa vyrovnával so skutočnosťou, že aj mimo židovskú vieru boli dobrí ľudia riadiaci sa božími zákonmi. Komisia, ktorá začala svoju činnosť v roku 1963, prevzala úlohu udeľovania tohoto čestného titulu podľa prísnych kritérií. Používa pri tom informácie od svedkov, z verejnej diskusie a historického výskumu. Ocenení

MUDr. Dionýz Majdák (vzadu) s rehoľnými sestričkami Boromeou a Rafaelou, Kanizítiu a Aureou v záhrade nemocnice, máj 1945 (z archívu Ing. Myrona Majdáka).

získavajú pamätnú medailu a diplom Jad va-šem, sú zapísaní do tejto inštitúcie a ich meno je vytesané do Múru cti v Záhrade Spravodlivých v Jad va-šem.

Nie je v mojich možnostiach zdokumentovať s takýmto časovým odstupom toto ocenenie niektorým banskoštiavnickým občanom, ktorí sa väčšou či menšou mierou o záchranu mojich rodičov zaslúžili. V niektorých prípadoch išlo o krátkodobé epizódy, ktoré ale zapadali do kaleidoskopu šťastných náhod, ktoré k záchrane

oboch mojich rodičov prispeli. Takými boli napríklad pán Ladislav Cseffalvay, ako dôstojník slovenskej armády, ktorý podľa maminho rozprávania pracoval v kritickej dobe, pred prvou vlnou masových deportácií v lete 1942, na slovensko-maďarskej hranici. Pri maminom ilegálnom prekročení zelenej maďarskej hranice ju zbadal a prekvapený zhlásil: „Zuza, ty tu čo robíš, mazaj do Maďarska - aby som Ťa tu už nevidel“. Tento detail umožnil mame 2,5 ročný ilegálny pobyt v Budapešti, kde ako mladé dievča slúžila/robila v solventných rodinách. Všade sa samozrejme dovtipili, že sa skrýva, nemá *papiere* - no neudali ju, ba pomáhali jej aj ich susedia ako mohli.

Podobne ako pani Júlia Trojanová z Banskej Štiavnice – aj podľa publikovaných dokumentárnych záznamov – schovala ich po novembri 1944 vo svojom byte na Trojičnom námestí č. 18 až otec usúdil, že nemôžu riskovať jej osud a osud jej rodiny. Tak boli spolu s mamou zaistení a vypočúvaní Gestapom. Otca deportovali do koncentračného tábora v Seredi a odtiaľ do koncentračného tábora v Terezíne. Mamin zdravotný stav posúdili ako beznádejný - a ocitla sa na smrteľnej posteli v Hornej nemocnici (dnes už nefunkčnej) pod dohľadom MUDr. Dionýza Majdáka. Pán doktor

Ladislav Cseffalvay (tretí zľava) reprezentoval štiavnických plavcov aj ako dôstojník slovenskej armády. Vpravo od neho Laco Bobiš, vľavo Michal Šereš a Ján Poliak.

vyšetrovateľom potvrdil, že jej zdravotný stav je beznádejný a je len otázkou niekoľkých dní kedy dokoná. Robil však pravý opak – jeho zásluhou, a s obetavou a odvážnou opaterou tamojších rehoľných sestričiek sa jej zdravotný aj psychický stav postupne zlepšoval. Ich vynaliezavosť pri pravidelných kontrolách gestapákov nepoznala hraníc. Ťažko odhadnúť koľko smrteľných diagnóz kontrolárom lekár Majdák poskytol. Tak sa prihodil zázrak – že sa v nemocnici dožila oslobodenia.

Pán Majdák požíval v našej rodine veľkú úctu a rešpekt. Spomínam si, že otec si dovoľil pri nejakej príležitosti opýtať sa ho, či je veriaci. Jeho odpoveď bola: *Svojím spôsobom som - otvorím ľudské telo, pozerám na jeho vnútornosti, niečo vyoperujem. Pritom si hovorím - toto je ľudská bytosť? Potom ho zašijem, ten človek ustane a je z neho ľudská bytosť. Považujem to za zázrak, ktorý nám bol daný.* Otec tento rozhovor občas spomínal ako jedinečný argument odôvodniť vieru. Hoci sám bol nekompromisný ateista.

Toto sú ľudia, ktorí prejavili ľudskosť v časoch, keď aj sami riskovali veľa. Patria do mojej spoločnosti *Spravodlivých medzi národmi* z Banskej Štiavnice.

Peter Gemeiner